

Everest Dağ'ının Zirvesine Çıkan İlk Kâşiflerin Kim Olduđuna Dair Gizem Yakında Çözülebilir

Dr. Tuba Sarıgöl [TÜBİTAK Bilim ve Teknik Dergisi

National Geographic belgesel ekibinden bir grup, Everest Dağı'nın kuzey yüzünde bulunan Orta Rongbuk Buzulu'nda, 1924 yılında Everest'e tırmanırken kaybolan dağcı Andrew Irvine'a ait olduğu düşünülen bir bot buldu. Bu keşif, Andrew Irvine ve ekip arkadaşı George Mallory'nin, Everest Dağı'na tırmanan ilk insanlar olan Edmund Hillary ve Tenzing Norgay'dan tam 29 yıl önce Everest'in zirvesine ulaşip ulaşamadıklarıyla ilgili gizemin çözülmesine yardımcı olabilir.

Photo 12 / Alamy

Güney Kutbu'nun keşif hikâyesini *Bilim ve Teknik* dergisinde Mayıs 2016'da yayımlanan "Güney Kutbu Yarışı" yazısında ele almıştık. İlgili yazıya kare kodu akıllı cihazınıza okutarak erişebilirsiniz.

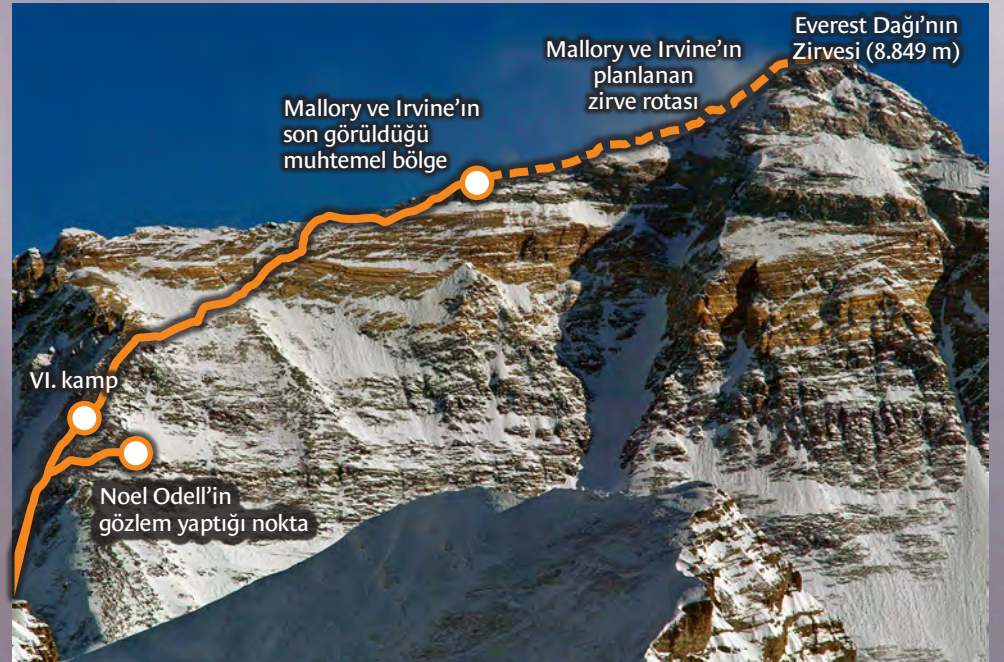

1900'lü yılların başında, farklı ülkeler arasında Dünya'nın kutuplarına ilk defa ulaşmakla ilgili bir yarış yaşanmıştı. ABD'li Robert Edwin Peary'nin 1909 yılında Kuzey Kutbu'na, Norveçli Roald Amundsen'in 1911 yılında Güney Kutbu'na ulaşan ilk insanlar olmasından sonra Dünya'nın üçüncü kutbu olarak tanımlanan ve Asya kıtasındaki Himalaya, Karakorum ve Hindukuş dağları ile Tibet Platosu'nu kapsayan bölgede bulunan Dünya'nın en yüksek zirvesine çıkmak amacıyla keşif gezileri gerçekleştirildi.

Britanya, 1920'li yıllarda Everest Dağı'nın zirvesine ilk defa ulaşmak için üç keşif gezisi düzenledi. 1924 Everest Keşif Gezisi, bir grup Britanyalı dağcı ve yerel rehberlerden oluşuyordu. Ekibin lideri Edward

Norton'du. Keşif gezisi, ekibin 1 Mayıs 1924'te ana kampa ulaşması ile başladı. Ekip üyeleri arasında deneyimli dağcı George Mallory ve tırmanış sırasında kullanılacak oksijen destek sistemleri konusunda teknik bilgisi olan Andrew Comyn Irvine da (Sandy Irvine olarak da bilinir) yer alıyordu.

Dağcılar ~5000 m yükseklikteki ana kamptan sonra tırmanış rotası üzerinde (I. kamp 5.425 m, II. kamp 6.000 m, III. kamp 6.500 m, IV. kamp 7.000 m, V. kamp 7.700 m ve VI. kamp 8.160 m'de olmak üzere) farklı yüksekliklerde kamplar kurdu. Ekip üyelerinden Edward Norton ve Howard Somervell, 4 Haziran'da zirveye ulaşmak için oksijen desteği almadan bir tırmanış denemesi yaptı. İki dağcı, 8.520 metreye

Andrew Woodley / Alamy

1924 Everest Keşif Gezisi sırasında George Mallory ve Andrew Irvine'in rotası

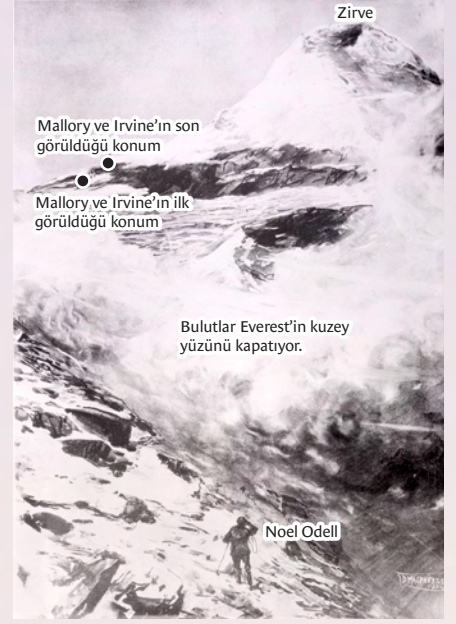

ulaşsalar da zirveye tırmanışı denemesi başarısız oldu. Ekip üyelerinden George Mallory ve Andrew Irvine'ın ise ikinci zirve denemesini yapmasına karar verildi ve ekip, bu amaçla 6 Haziran sabahı VI. kamptan ayrıldı. Ekip üyelerinden Noel Odell, aynı günün sabahı Mallory ve Irvine'a lojistik destek vermek için V. kamptan VI. kampa doğru yola çıktı. Amacı, burada 8 Haziran akşamı zirveden dönen Mallory ve Irvine'ı karşılamaktı. Noel Odell, VI. kampa tırmanışı sırasında kısa bir süre bulutların zirveyi görmesine imkân verecek şekilde dağıldığını ve saat 12.50 civarında George Mallory ile Andrew Irvine'ı zirvenin birkaç yüz metre altında, yukarı doğru

ilerlerken gördüğünü söyledi. Ancak iki dağcıdan bir daha haber alınamadı.

Bu tarihten sonra George Mallory ve Andrew Irvine'ın hayatlarını kaybetmeden önce Everest Dağı'nın zirvesine ulaşamadıkları, en büyük dağcılık gizemlerinden biri olmaya devam etti. Zirve denemesi sırasında iki dağcının yanında bir kamera olduğu biliniyor. Bu nedenle hayatını kaybeden dağcıların bulunması durumunda zirveye ulaşmayı başarıp başaramadıklarıyla ilgili kanıtlara ulaşılabileceği düşünülüyor.

Mallory ve Irvine'ın tırmanışları sırasında takip ettikleri rota, hangi yüksekliğe kadar ulaştıkları

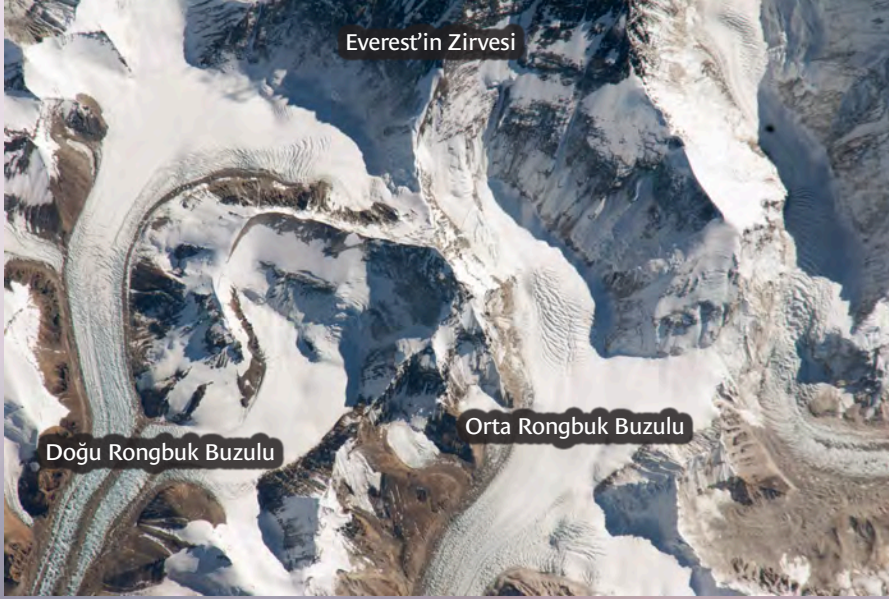
Noel Odell'in bakış açısından Mallory ve Irvine'ın son görüldüğü bölgenin konumu

ve zirveye çıkmayı başarıp başaramadıklarına dair kanıt elde etmek için 1999 yılında Everest Dağı'nda bir arama çalışması gerçekleştirildi ve 1 Mayıs 1999'da George Mallory'nun bedeni, 8.160 metre irtifada bulundu. Yapılan incelemelerde kullandıkları tırmanış ipinin Mallory'nin bedenine dolanmış olduğu görüldü ve vücudunda bazı yaralanma izlerine rastlandı. Bu bilgilerden Mallory'nin düşme sonucu hayatını kaybettiği sonucuna varıldı. Ancak Mallory ve Irvine'ın yanında bulunan kameraya veya tırmanışlarının hangi irtifaya ulaştığına dair başka bir kanıt rastlanmadı. Kamerayı Andrew Irvine'ın taşıdığı düşünüldüğü için sonraki yıllarda Irvine'ın bulunmasına yönelik araştırmalara devam edildi. Tırmanış sırasında

1924 Everest Keşif Gezisi ekip üyelerinden Andrew Irvine, arka sırada en solda yer alıyor. George Mallory ise arka sırada soldan ikinci kişi.

Everest Dağı'nın kuzey yüzünün Uluslararası Uzay İstasyonu'ndan çekilen fotoğrafı

kullandığı buz kazmasının, 1933 yılında Britanyalı dağcılar tarafından yapılan bir Everest tırmanışı sırasında 8.450 metre irtifada bulunmasının dışında bu zamana kadar Andrew Irvine'a ait herhangi bir iz rastlanmamıştı.

Eylül 2024'te *National Geographic* belgesel ekibinden Jimmy Chin, Erich Roepke ve Mark Fisher, Everest Dağı'nın kuzey yüzünün tabanında bulunan Orta Rongbuk Buzulu'nda 1933 tarihli bir oksijen tüpüne rastladı. Dağcılar, aynı bölgede başka kanıtlara rastlayabileceklerini düşünerek buzulda araştırmalar yapmaya devam etti. Ekip, birkaç gün sonra aynı bölgede eski bir bota rastladı ve botun içindeki çorabın üzerine işlenmiş olan A.C. Irvine yazısından botun Andrew Irvine'a ait olabileceği sonucuna vardı. Bot, Çin-Tibet Dağcılık

Derneği tarafından teslim alındı. Yapılacak DNA testi ile botun Andrew Irvine'a ait olup olmadığı kesinleşebilecek.

Botun bulunduğu tam konum ise açıklanmadı. Ancak ekip, aynı bölgede yapılacak araştırmalar ile Andrew Irvine'a ait başka izlere ve belki de iki dağcının zirve denemesi sırasında yanlarında bulunan kameraya ulaşılabileceğini düşünüyor.

Peki fiziksel koşullar, George Mallory ve Andrew Irvine'ın dünyanın en yüksek zirvesine ulaşma denemesini nasıl etkilemiş olabilir?

2010 yılında *Weather* dergisinde yayımlanan bir araştırmada hava durumu koşullarının zirve denemesi sırasında dağcılarının kaybolmasında

rolü olup olmadığı incelendi. Araştırmacılar, bu amaçla 1924 Everest Keşif Gezisi sırasında 5.024 metredeki ana kampta kayıtları tutulan günlük hava basıncı ve sıcaklık verilerini analiz etti. Veriler, hava basıncında yaşanan düşüşlerin, kötü hava koşullarının ortaya çıktığı dönemlerle uyumlu olduğunu gösterdi.

1924 Everest Keşif Gezisi sırasında hava durumu, ekibin tırmanış planlarında birkaç kez değişikliğe neden olmuştu. Örneğin ekip, 1 Mayıs'ta ana kampa ulaşmasına rağmen mayıs ayının başında etkin olan fırtına ve kar yağışı nedeniyle çoğunlukta ana kampta zaman geçirmiş ve yaklaşık 7.000 metredeki IV. kampa ancak 21 Mayıs'ta ulaşmıştı. Ayrıca 22 Mayıs'ta yaşanan yoğun kar yağışı nedeniyle daha yüksek irtifalardaki kamplara tırmanamamışlardı. Mayıs ayının sonuyla birlikte hava koşulları iyileşmeye başlamış ve ekip, Everest'in zirvesine ulaşmak için ilk denemelerini 4 Haziran'da gerçekleştirmişti.

Mallory, 7 Haziran tarihli son notunda VI. kamptaki hava koşullarının tırmanış için son derece uygun olduğunu yazmıştı. Odell ise 8 Haziran sabahı havanın açık ve sıcaklıkların makul seviyelerde olduğunu, öğleden sonra 2 civarında kar yağışı ve sert rüzgârın başladığını

ve tipinin yaklaşık iki saat sürdüğünü belirtmişti. Odell, Mallory ve Irvine'dan haber alabilmek için 9 Haziran'da ve 10 Haziran'da VI. kampa tekrar çıktı ve bu günlerde de VI. kampta şiddetli rüzgârın devam ettiğini notlarına ekledi.

Hava basıncı ise Mallory ve Irvine'ın zirve tırmanışı için IV. kamptan ayrıldığı 6 Haziran'da 559 milibarken 9 Haziran'da 541 milibara düşmüştü. Yani tırmanış denemesinin devam ettiği süreçte hava basıncında 18 milibarlık bir düşüş yaşanmıştı. Araştırmacılar, ana kampta ölçülen basınç düşüşünün Everest'in zirvesinde de yaşanmış olabileceğini belirtiyor. Tırmanış denemesini gerçekleştiren dağcılar bundan haberdar olmasa da hava basıncındaki bu seviyedeki bir düşüş şiddetli kar fırtınası, güçlü rüzgârlar, sıcaklıklarda dondurucu düşüşler ve görüş mesafesinin çok azalması anlamına geliyordu.

Everest Dağı'nın zirvesinde havadaki oksijen oranının, deniz seviyesindeki %30'u kadar olduğu da düşünüldüğünde Mallory ve Irvine'ın son görüldükleri noktadan kısa süre sonra hem hava koşullarının kötüleşmesi hem de yanlarında taşıdıkları oksijen desteğinin

George Mallory ve Andrew Irvine'in zirve tırmanışı için IV. kampın kurulduğu Kuzey Geçidi'nden ayrılmadan önceki son fotoğrafı

tükenmesi nedeniyle hipoksi yani dokularda oksijen yetersizliği, dondurucu soğuk, yorgunluk gibi zorlayıcı etkilerin sonucu olarak dayanıklılıklarının sınırlarına ulaşmış oldukları düşünülüyor. Mallory ve Irvine'ın Everest Dağı'nın zirvesine tırmanan ilk insanlar olup olmadıkları henüz bilinmese de zirve rotasındaki tehlikeler, hipoksiye bağlı olarak bilişsel becerilerde ortaya çıkan bozukluklar ve kötü hava koşullarının bir araya gelmesi sonucu dağcılar, kendilerini hayatlarını kaybetmelerine neden olacak bir durumun içinde bulmuş olabilirler. ■

Kaynaklar

- Moore, G. W. K., Semple, J. L., Sikka, D. R., "Mallory and Irvine on Mount Everest: Did extreme weather play a role in their disappearance?", *Weather*, Cilt 65, Sayı 8, s. 215-218, 2010.
- Schenkman, L., "Mountain Mystery", *Science*, Cilt 329, Sayı 5994, s. 887, 2010.
- <https://www.nationalgeographic.com/adventure/article/sandy-irvine-body-found-everest>
- <https://www.nationalgeographic.com/adventure/article/everest-mallory-anker1>
- <https://www.nationalgeographic.com/adventure/article/sandy-irvine-everest-mystery-what-it-means>